

01.06.2020r. (poniedziałek), język polski, kl. II, 1 i 2 godz. lek. = 2 lekcje, Jolanta Mazurkiewicz

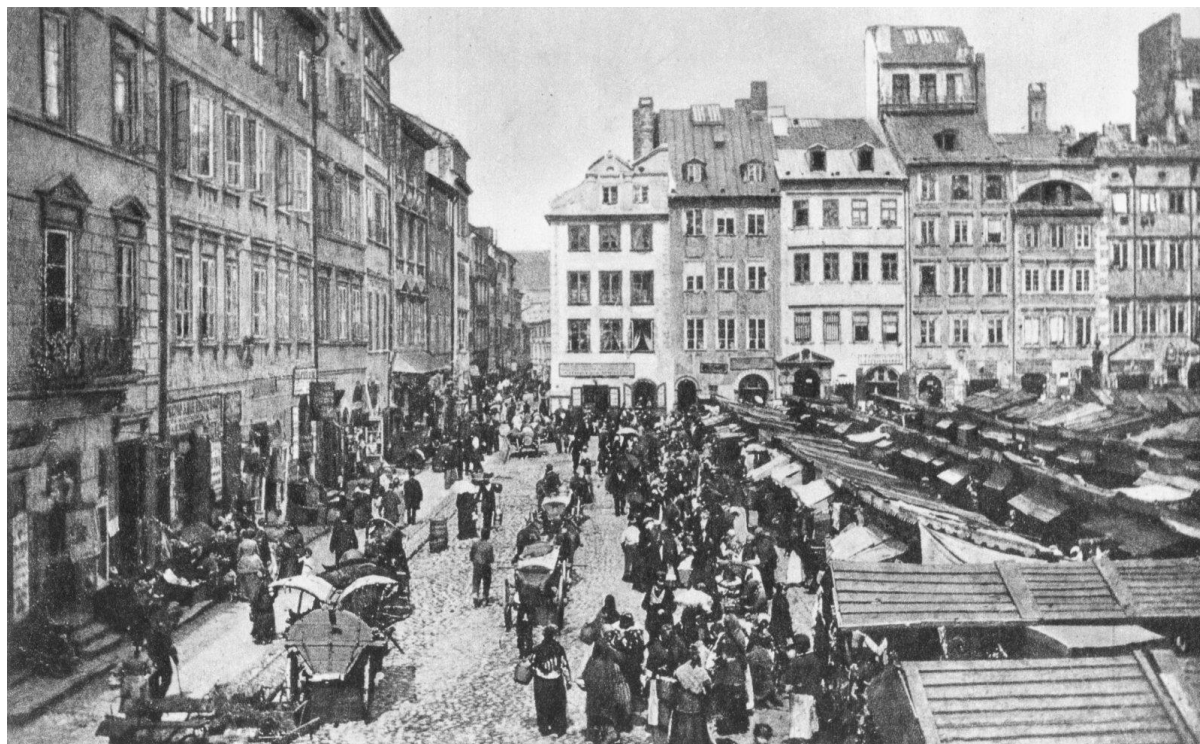
Klaso II,

dzisiaj ciąg dalszy poznawania najlepszej polskiej powieści, czyli *Lalki* Bolesława Prusa. Dzisiejszy temat jest przeznaczony na dwie godziny lekcyjne, gdyż większość ćwiczeń jest przełożona na wrzesień 2020r. Jest też kilka ćwiczeń dla chętnych.

Odpowiedzi proszę przesłać do wtorku 02 czerwca 2020r., ewentualnie środy 03 czerwca 2020r.

Życzę przyjemnej pracy! 😊

Temat: Grossmutter i Napoleon w *Lalce* Bolesława Prusa (cz. 2).

Rynek Starego Miasta w Warszawie, ok. 1882-1888

Lalka zachęca do badań nad codziennością. Przez badaczy nazywana **najlepszą polską powieścią** – ciągle poddawana omówieniom – odkrywa przed czytelnikiem **tajemnice ludzkiej psychiki i rytuały codziennego życia**. Daje się ją czytać przez pryzmat bardzo

popularnych dziś koncepcji tzw. **antropologii kultury**. Można ją wzbogacać m.in. **ustaleniami Abrahama Masłowa** o hierarchii naturalnych potrzeb ludzkich lub **teorią podświadomości Zygmunta Freuda**.

W tej perspektywie **narrator *Lalki* Bolesława Prusa pełni rolę szczególną – uczonego, badacza, reportera**; antropologowie kultury mówią: „**uczonego raportującego**”. Dzięki temu życie codzienne powieściowych bohaterów staje się najbogatszą i najcenniejszą materią obrazowania literackiego.

W *Lalce* obserwujemy setki wspaniałych scen, ukazujących krzątanie się subiektów i kaprysy kundmanów, wielkopiątkowe uroczystości kościelne z kwestującymi arystokratkami, dziewczyną uliczną i matką z dzieckiem, mamy przyjęcia w salonach wyższych sfer, spektakle teatralne, wybryki studenckie itd.

W kupieckiej rodzinie Minclów, którą symbolizuje **Grossmutter**, codzienność jawi się jako „**wieczne trwanie**”, określona **powtarzalnością, dająca poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji**, w myśl sentencji, że „**życie składa się z drobiazgów**”. Model ten realizuje również **subiekt Ignacy Rzecki**, ale **jego prawdziwe potrzeby i marzenia** wychodzą daleko poza powszedniość, w stronę **idei wolności i sprawiedliwości, upostaciowanej przez Napoleona...**

Codziennie rytuały

W *Lalce* często spotykamy narratora, który przypomina uczonego, badacza – obserwatora i reportera codzienności. Zbiera on szczegóły z życia chłopca, mieszczanina, arystokraty; Polaka, Niemca, Żyda; praczki, kupca, dorożkarza; starej panny, panny na wydaniu, kawalera, poważnych ojców rodzin... **Prezentuje więc czytelnikowi typy: społeczne, narodowościowe, zawodowe, obyczajowe**. Człowiek staje się ważny z powodu grupy, do której przynależy - ze względu na „**prawidła**”, jakim podlega. Nieistotny okazuje się jego jednostkowy los, indywidualne cechy.

Pozytywiści charakteryzowali z upodobaniem **postacie silnie nacechowane semantycznie**, czyli – jak mówili – **typowe**. Typowość bohatera uzyskiwali dzięki eksponowaniu wspólnoty w obrębie m.in. światopoglądu, wiedzy, etyki, temperamentu, obyczajów, ubioru, sposobu bycia. Sytuowali go w szczególnym planie powieściowych **scenek rodzajowych** (np. scena w jadalni, scenki w sklepie Mincla, scenka wizyty Izabeli w sklepie Wokulskiego).

Bohaterowie *Lalki* znajdują się jakby w stanie **wiecznego trwania**, zatopieni w swoją codzienność, rytualnie powtarzający czynności i podlegający rytualnym powtórzeniom. Zarówno swoje czynności zawodowe, jak i codzienne rytuały wykonują „**dziś, jutro, w każdym roku i przez całe życie**”. **Upływający czas nie odgrywa tu w zasadzie żadnej roli**. Bohater stara się prowadzić życie godne, prawe, uporządkowane, dające satysfakcję i samozadowolenie, ale może je także ujmować w kategorii nudy, znużenia, szarości, banału, monotonii, zwyczajności i pospolitości. Jedne i drugie rozpoznania nie zmieniają faktu, że **rytm codzienności dominuje nad życiem człowieka**. Określa go i motywuje. W tym właśnie kontekście widzieć powinniśmy **Rzeckiego, Mincla**, a zwłaszcza **Grossmutter**. Widzimy ją tylko w **nielicznych powieściowych epizodach**, zostaje jednak **dobrze przez nas zapamiętana** – dzięki barwności opisu i życzliwości, jaką otacza ją choćby Ignacy Rzecki...

Ćwiczenie 1.1 (obowiązkowe)

Przeczytaj poniższy fragment. Przeanalizuj jego budowę. Wskaż ramy, które go tworzą. Wytłumacz ich znaczenie.

Ćwiczenie 1.2 (obowiązkowe)

Zwróć uwagę na zachowania bohaterki. Nazwij czynności, które wykonuje Grossmutter. Określ ich charakter.

Bolesław Prus *Lalka*

Około ósmej napływ interesantów zmniejszał się. Wtedy w głębi sklepu ukazywała się gruba służąca z koszem bułek i kubkami (Franc odwracał się do niej tyłem), a za nią – matka naszego pryncypała, chuda staruszka w żółtej sukni, w ogromnym czepcu na głowie, z dzbankiem kawy w rękach. Ustawwszy na stole swoje naczynie, staruszka odzywała się schrypniętym głosem:

– Gut Morgen, meine Kinder! Der Kaffee ist schon fertig...

I zaczynała rozlewać kawę w białe fajansowe kubki.

Wówczas zbliżał się do niej stary Mincel i całował ją w rękę mówiąc:

– Gut Morgen, meine Mutter!

Za co dostawał kubek kawy z trzema bułkami.

Potem przychodził Franc Mincel, Jan Mincel, August Katz, a na końcu ja. Każdy całował staruszkę w suchą rękę, porysowaną niebieskimi żyłami, każdy mówił:

– Gut Morgen, Grossmutter!

I otrzymywał należny mu kubek tudzież trzy bułki.

A gdyśmy z pośpiechem wypili naszą kawę, służąca zabierała pusty kosz i zamazane kubki, staruszka swój dzbanek i obie zniknęły.

Za oknem wciąż toczyły się wozy i płynął w obie strony potok ludzki, z którego co chwila odrywał się ktoś i wchodził do sklepu.

Antropologowie kultury zwracają uwagę na znakowy charakter każdej rzeczy, każdego zachowania. Takie nadanie znaczeń, szczególnej symboliki – miejscom, przedmiotom, działaniom, fragmentom przestrzeni – prowadzi do **specyficznego oglądu rzeczywistości**, każe bowiem **widzieć w codziennym życiu symbole, rytuały, wyjątkową teatralność świata.**

Ćwiczenie 2.1 (obowiązkowe)

Uzasadnij, że matka pryncypała – „chuda staruszka w żółtej sukni” – doskonale wpisuje się w system kulturowy, który nadaje codziennym czynnościom rytualną oprawę.

Ćwiczenie 2.2 (obowiązkowe)

Wy tłumacz, na czym polega rytualność jej zachowań.

Ćwiczenie 2.3 (obowiązkowe)

Wyjaśnij, jakie znaczenie ma powtarzalność i przewidywalność czynności.

Ćwiczenie 2.4 (obowiązkowe teraz – fragment - i we wrześniu 2020r. – całość lektury)

Wskaż, odwołując się zarówno do przytoczonego fragmentu, jak i do całej lektury, co nadaje sens życiu staruszki.

Ćwiczenie 2.5 (obowiązkowe)

Udowodnij, że narrator z wyjątkową życzliwością traktuje rodzinę Minclów.

Ćwiczenie 2.6 (obowiązkowe)

Wskaż czynności, które określają codzienność bohaterów.

Mincel	
	zamiatanie sklepu
	przyjmowanie pieniędzy i wydawanie reszty
Minclowa	
	siedzenie w fotelu
	nieustanne pisanie w wielkiej księdze
Rzecki	
	przynoszenie kawy
	stawianie naczyń na stole
	otwieranie drzwi wejściowych i okiennic
	codzienne wizyty w sklepie
	pobudka o piątej
	przynoszenie bułek
	bicie krnąbrnych subiektów
	czuwanie nad przebiegiem handlu w całym sklepie
	obsługa klientów

Sprawdź odpowiedzi (numeracja ćwiczeń tutaj jest całkiem inna niż w e-podręczniku):

<https://epodreczniki.pl/a/grossmutter-i-napoleon/DB7Bqmc3N>

Ćwiczenie 2.7 (dla chętnych)

„Każda rzecz ma swoją codzienną i odświętną stronę” – powiedział [Georg Christoph Lichtenberg](#). Uzasadnij słuszność stwierdzenia. Odwołaj się do znajomości *Lalki* i innych tekstów literackich. Użyj co najmniej pięciu argumentów.

Napoleon i romantyczne idee

Dla Rzeckiego – mimo że idealnie potrafił on się dostosować do norm kultury mieszczańskiej – największe przeżycia wiązały się z kręgiem wielkiej polityki. Poszedł na wojnę, przez kilka lat prowadził życie tułacza. Walczył za romantyczną ideę wyzwolenia ludów; na Węgry wyjechał dla uwolnienia z austriackiej niewoli pobratymców. Ciężko przeżył klęskę swoich idei. Pytał wielokrotnie sam siebie, po co walczył: „za cóż ja u diabła biłem się z Austriakami?... Za co ginęli moi kamraci?... [...] Głupstwo, wszystko głupstwo!... [...] Głupstwo handel... głupstwo polityka... głupstwo podróż do Turcji... głupstwo całe życie, którego początku nie pamiętamy, a końca nie znamy... Gdzież prawda?...”.

Mimo tych rozczarowań, mimo haniebnej klęski Napoleona III w wojnie francusko-pruskiej, mimo wiedzy o nieziszczalności własnych marzeń, Rzecki był zapatrzony w napoleońską gwiazdę.

Jacques-Louis David, *Napoleon w swoim gabinecie w Tuileries*, 1812, olej na płótnie, National Gallery of Art, Washington

Ćwiczenie 3.1 (praca grupowa we wrześniu 2020r.)

Przygotujcie informacje o Napoleonie. Załóżcie trzy kapelusze (każda grupa inny): biały – fakty; czarny – pesymizm, negacja, zwątpienie; żółty – optymizm, euforia, nadzieja. Przez pryzmat każdego z nich zaprezentujcie sylwetkę ukochanego przez Rzeckiego Napoleona.

Ćwiczenie 3.2 (obowiązkowe)

Wyjaśnij, jak można rozumieć wykrzyknienie Rzeckiego: „Bonapartyzm to potęga!”.

Ćwiczenie 3.3 (obowiązkowe)

Wyjaśnij, jak w kategoriach symboli można traktować **napoleonizm starego subiekta**.

Wskazówka

Symbol wszelkich idei wyzwolenicznych, symbol uzdrowienia i naprawienia zepsutego świata, świata bez ideałów, bez energii, bez sprawiedliwości, symbol powrotu wartości, symbol poukładania i uporządkowania świata etc.

Spacer po mieście

Bernardo Belotto (zwany: Canaletto), *Krakowskie Przedmieście od strony Bramy Krakowskiej*, 1767–1768, olej na płótnie, Zamek Królewski w Warszawie

Ćwiczenie 4.1 (obowiązkowe we wrześniu 2020r.)

Wyszukaj w *Lalce* opisy Warszawy. Wymień opisane miejsca i krótko je scharakteryzuj.

Ćwiczenie 4.2 (dla chętnych we wrześniu 2020r.)

Na podstawie materiału zebranego w poprzednim zadaniu opracuj przewodnik po Warszawie śladami bohaterów *Lalki*.

Ćwiczenie 4.3 (obowiązkowe we wrześniu 2020r.)

Wyszukaj w *Lalce* fragmenty, w których został ukazany Paryż, i omów sposób ukazania stolicy Francji. Wyjaśnij, dlaczego Stanisław Wokulski jest zachwycony tym miastem.

Aleksander Gierzyński, *Powiśle*, 1883, olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Krakowie

Ćwiczenie 5 (obowiązkowe we wrześniu 2020r.)

Odszukaj w *Lalce* fragment, w którym Wokulski spaceruje po Powiślu. Omów sposób ukazania tej dzielnicy. Jakie myśli i emocje wywołuje ona w bohaterze?

Ćwiczenie 6.1 (obowiązkowe we wrześniu 2020r.)

Porównaj opis Prusa z obrazem Aleksandra Gierymskiego. Wymień podobieństwa, jakie dostrzegasz.

Ćwiczenie 6.2 (obowiązkowe we wrześniu 2020r.)

Rozważ, czy w obu przedstawieniach Powiśla została wykorzystana poetyka realizmu. Odpowiedź uzasadnij.

Kartka z pamiętnika

Ćwiczenie 7.1 (obowiązkowe we wrześniu 2020r.)

Ignacy Rzecki prowadzi pamiętnik, w którym opisuje swoje przemyślenia i wspomnienia, ale także komentuje bieżące wydarzenia. Omów funkcję, jaką pamiętnik starego subiekta pełni w powieści.

Ćwiczenie 7.2 (obowiązkowe we wrześniu 2020r.)

Zbierz informacje o Rzeckim. Stwórz w tym celu mapę myśli.

Ćwiczenie 7.3 (dla chętnych)

Napisz list do Rzeckiego w imieniu Wokulskiego. Doceń w nim starania starego subiekta. Wykorzystaj cytaty z *Lalki*.

Ćwiczenie 7.4 (dla chętnych)

Przeanalizuj, na czym polegały rządy starego subiekta. Stwórz kodeks albo regulamin miejsca pracy, którego zwierzchnikiem jest Rzecki.

Ćwiczenie 7.5 (dla chętnych)

Napisz kartkę z pamiętnika starego subiekta. Opisz dzień, w którym Rzecki musiał dokonać gruntownych zmian w sklepie.

Zadaniowo

Ćwiczenie 10 (obowiązkowe we wrześniu 2020r. dla zdających poziom rozszerzony z języka polskiego)

Albert Einstein powiedział: „Kiedy normalny bieg codziennego życia zostaje nieoczekiwanie zakłócony, uświadamiamy sobie dobitnie, że jesteśmy niczym rozbitkowie, którzy próbują zachować równowagę na nędznej desce pośród otwartego morza, i nie pamiętają już, skąd się tam wzięli, ani nie wiedzą, dokąd zanoszą ich fale”. Wykorzystaj znajomość *Lalki* i innych tekstów kultury, aby zilustrować słowa wybitnego fizyka. Napisz pracę liczącą co najmniej 300 słów.

Ćwiczenie 11 (obowiązkowe we wrześniu 2020r. dla zdających poziom podstawowy z języka polskiego)

Napisz rozprawkę na temat: „Czy codzienność w swej powtarzalności i przewidywalności jest brutalnie bolesna (jak pisał Artur Schopenhauer), czy - bezpieczna i wyciszająca?”. Odwołaj się do *Lalki* i wybranych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć nie mniej niż 250 słów.

Ćwiczenie 12 (dla chętnych we wrześniu 2020r.)

Porównaj starego Mincla i Ignacego Rzeckiego. Wykorzystaj cytaty. Napisz w tym celu charakterystykę postaci. Twoja praca powinna liczyć nie mniej niż 300 słów.

Ćwiczenie 13 (praca grupowa we wrześniu 2020r.)

W kontekście bohaterów, których poznaliście: Mincla, Grossmutter i Rzeckiego – przedyskutujcie waszą codzienność. Ustalenia zapiszcie w formie mapy myśli na płachcie szarego papieru. Zastanówcie się, jakim rytuałom podlegacie i jakie rytuały tworzycie.

Ćwiczenie 14 (praca grupowa we wrześniu 2020r.)

Przemyślcie, na czym polega teatralizacja waszego świata. Jak realizujecie – znany ze średniowiecza – topos *theatrum mundi*? Wskażcie codzienne czynności, które porządkują wasz świat, a także te, które go zbyt schematyzują.

Ćwiczenie 15 (dla chętnych we wrześniu 2020r.)

Zbierz przykłady utworów – literackich, filmowych, teatralnych itp. – prezentujących losy bohaterów uwikłanych w role, z którymi nie mogą oni sobie poradzić, lub w konwenansie, z których nie umieją wyjść.

Ćwiczenie 16 (dla chętnych we wrześniu 2020r.)

Znajdź w zacytowanym w lekcji fragmencie *Lalki* scenę, w której Rzecki bawi się w sklepie zabawkami. Skomentuj ją, nawiązując do toposu *theatrum mundi*. Następnie przywołaj teksty kultury, które podejmują podobny temat.

Słowa klucze

Wypisz i zaproponuj własną kolejność słów kluczy z tego tematu. Możesz kierować się tym, co cię zaintrygowało, poruszyło, zaskoczyło itp. Przygotuj krótkie uzasadnienie swojej propozycji.

---

codziennosc	⌵
napoleonizm	⌵
typowosc	⌵
rytual	⌵
trwanie	⌵
powtarzalnosc	⌵
bohater typowy	⌵
scenki rodzajowe	⌵
teatralizacja	⌵
„teatrum mundi”	⌵

Skorzystaj z linku: <https://epodreczniki.pl/a/grossmutter-i-napoleon/DB7Bqmc3N>